

BRÜNNI MAGYAR
KUTALAK

13. évfolyam
2007/2

Magyar Kulturális Napok 2007

Tartalom / Obsah

BRÜNNI MAGYAR
Kutatók

Kiadja:

Cseh- és Morvaországi
Magyarok Szövetsége – Brünn

Szerkesztők:

Ambrus Tünde
Dittel Beáta

Grafikai szerkesztő:

Füzék Péter

A szerkesztőség címe:

Svaz Madarű – Brno,
Gorkého 12, 602 00 Brno
telefon/fax: +420 541 241 062
e-mail: info@mkic.cz

Regisztrációs szám:

MK ČR E 11196

*A folyóirat megjelenését
Brünn Város Polgármesterei
Hivatala és a Rákóczi
Alapítvány támogatja*

Vydavatel:

Svaz Madarű žijících v českých
zemích – Brno

Redaktoři:

Tünde Ambrus
Beáta Dittel

Grafická úprava:

Peter Füzék

Adresa:

Svaz Madarű – Brno,
Gorkého 12, 602 00 Brno
telefon/fax: +420 541 241 062
e-mail: info@mkic.cz

Registrace:

MK ČR E 11196

*Vychází za finanční
podpory
Magistrátu města Brna
a Nadace Rákóczi*

SZERVEZETI ÉLET

Eseménynaptár 2007/2. félév	4
Tánclépések az elmúlt fél évből	4
Vendégségben Budapesten	6
Telencei sikereink	8
Gólyaavatás a KAFEDIK-ban	9
Zenei füleinknek	10

ÉVFORDULÓK

Nyolcvan éves Kazinczy Ferenc brünni emléktáblája	11
Százharminc éve született Ady Endre	11
Százhatvan éve született az első magyar orvosnő	13

TÖRTÉNELMI ARCKÉPCSARNOK

II. Cseh-magyar kapcsolatok a 19. században	14
Szent Márton betette a lábát Pozsonyba	17

BRÜNNI SÉTÁK

Az obřanyai várrom és környéke	18
--------------------------------------	----

INNEN-ONNAN

Megalakult a Csehországi Magyar Orvosok Társulása	20
Folyamatosan pusztul a Házsongárdi temető	21
Kutatják Mária királyné 1526-ban elsüllyedt hajóit	22

CSEH ÖSSZEFOGLALÓ	23
-------------------------	----

ZE ŽIVOTA SVAZU

Kronika 2. pololetí 2007	4
Činnost souboru Kóris	4
Na návštěvě v Budapešti	6
Úspěšné programy v Telnici	8
Novinky ze života studentského klubu KAFEDIK	9
Maďarské koncerty v Brně na podzim 2007	10

VÝROČÍ

80 let brněnské pamětní desky F. Kazinczyho	11
130 let od narození básníka E. Adyho	11
K 160. výročí narození první maďarské lékařky	13

OSOBNOSTI NAŠICH DĚJIN

II. Česko-maďarské vztahy v 19. století	14
Sv. Martin vkročil do Bratislavy	17

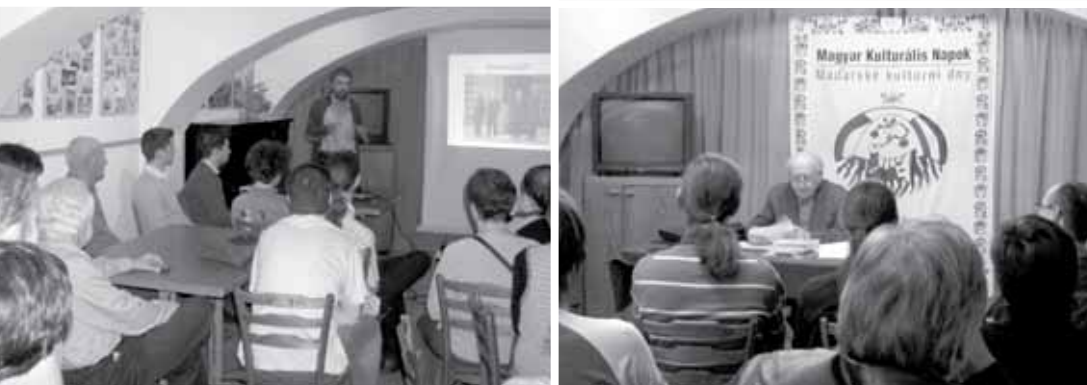
PROCHÁZKY PO BRNĚ

Zřícenina hradu Obřany a její okolí	18
---	----

ZAJÍMAVOSTI

Založení Sdružení maďarských lékařů v ČR	20
Osud maďarského hřbitova v Koložváru (Cluj)	21
Pátrají po lodích královny Marie potopených v roce 1526	22

ČESKÉ RESUMÉ	23
--------------------	----

Eseménynaptár 2007/2. félév

Július 21-31., Budapest

• Vendégségben Budapesten

A határon túli magyar fiatalok 12. találkozója, amelyen szervezetünket Detáry Ida és Detáry Eszter képviselték.

Július 23., Náměšt nad Oslavou

• A Zurgó Együttes koncertje a „Folkové prázdny” fesztiválon

Társszervező: Prágai Magyar Kulturális Központ

Augusztus 4., Telnice

• Gulyásfőzés a telnicei country-napon és a kopjafa megkoszorúzása

Augusztus 18-24., Plumlov

• A Kőrís táncsoport nyári néptánc tábor

Pintér Tibor, a békéscsabai Csaba táncegyüttes vezetője mezőkölpényi (Erdély) táncokat tanított.

Augusztus 31-szeptember 2., Kouty

• A cseh- és morvaországi magyarok művelődési tábora

A tábor vendégei: Eöry Vilma, Tihanyi Attila, Pálffy Sándor, Gulyás László, Szirányi Orsolya, Nosztalgia együttes.

Szeptember 4., Znojmo

• Magyar nap a „Znojemské hrozno” fesztiválon

A Bihari Népi Együttes fellépése, gasztronómiai bemutató, borászati bemutató, turisztikai kiállítás.

Tánclépések az elmúlt fél évből, avagy mi újság a Kőrísnél?

„Szép holdvilág volt az égen,
Ki van a szerelem festve...”

Ez a kalotaszegi dal lett a kedvencünk a sok közül, amelyeket a kalotaszekirályi nyári táborban tanultunk. A táborban július 29. és augusztus 5. között vett részt táncsoportunk öt tagja. Bár a kalotaszegi táncokkal már korábban is találkoztunk, itt a szerelem még jobban erősödött. Muszka György és felesége vezetése alatt egy hétig tanulhattunk mérai táncokat, valamint belekóstolhattunk a román, Dél-Erdélyre jellemző Invirtába is. Felejthetetlen élményt nyújtott a táj, a helyi emberek, akikkel nagyon könnyen sikerült szóba elegyedni, és akinek ez a hét jelentette az év egyik legnagyobb eseményét. A táborban hamar mi is közkedvekké lettünk, mint „a csehek, akik magyarul táncolnak”. Az esténként megrendezett táncház olyan élmény volt számunkra, amit sajnos hazai tájakon sohasem tapasztalhatunk meg. A kis kultúrház terme minden este zsúfolásig megtelt, szinte lüktetett, és lépni is alig lehetett – fiatal és öreg egyaránt táncolt.

A kalotaszegi tánc tábor befejeztével indult tovább kis csoportunk Szlovákiába, Várhosszúrétre, a Szóttos tánc együttes nyári tánc táborába, amely augusztus 7. és 12. között zajlott. Itt csatlakoztak hozzánk csoportunk további tagjai, valamint hárman a brünni Połana szlovák néptáncsoportból. Nagy örömünkre szolgált ez, mert velük új, kiváló táncosokkal bővült a létszámunk. Várhosszúréten sóvidéki (Székelyföld), pontosabban korondi táncokat tanultunk Németh Ildikó és Szabó Szilárd (Magyarország) vezetése alatt. A tábor másik felében pedig az általunk már ismert magyarbódi (Felvidék) táncokat Balta Aranka és Oláh Attila tanították.

Egy hét ruhamosás és hálósák-szellőztetés után ismét útra keltünk, ezúttal a Prostějov melletti Plumlovba. Itt rendeztük meg immár harmadik alkalommal az egyhe-

tes nyári tánc táborunkat, hagyományosan a békéscsabai Pintér Tibor barátunk vezetése alatt. Az idén mezőkölpényi táncokat tanultunk. Az időjárás ismét kedvezett – a szabad ég alatt táncolhattunk, ehettünk, és akinek kedve volt hozzá, a csillagos ég alatt hajthatta álomra fejét. A tábor ismét kis bemutatóval fejeztük be a falubeliek számára. A fellépést tánc ház követte, amit azonban sajnos elmosott az eső.

Szeptembertől a tanult ismétlésével és életben tartásával folytatódott rendszeres próbáink. Két egész hétvégés összpontosításunk volt: az első októberben, ekkor Paál Sándor vezetésével a szatmári táncokat frissítettük fel. A második összpontosításunk novemberben zajlott, amelyen a 4. Magyar Estünkre készültünk fel. A nyáron tanultak alapján átdolgoztuk a magyarbódi táncokat, valamint pontosítottuk a koreográfiákat.

A 4. Magyar Estre november 24-én került sor a Fléda klubban. A zenét az ismert budapesti Tükrös zenekar szolgáltatta, vendégünk ezúttal a Połana néptánc együttes volt, akik raslavicei táncokat mutattak be. Kellemes meglepetés volt a résztvevők száma – az est folyamán háromszázán fordultak meg és táncoltak tánc házunkban.

Ezúton is szeretnénk megköszönni a CsMMSZ brünni szervezetének támogatását, valamint Detáry Attila és Takács Tibor segítségét. Természetesen köszönet illeti minden kedves barátunkat, akik ismeretlenül is segítettek apró, de fontos részletekben.

Kívánom, hogy az elkövetkező év is legyen tánc lépésekkel teli, nemcsak a magunk, de mások örömére is!

„A mérai csorgóvíz, olyan édes, mint a méz,
Aki iszik belőle, vágyik a szerelemre,
Én is ittam belőle, szerelmes letem tőle.”

Minczinger Klára

Október 7., MKIC, Brünn

• Őszi gyermekfoglalkozás

Őszi díszek készítése természetes anyagokból, közben vers- és énektanulás.

Október 16., MKIC, Brünn

• A Kicsi Hang verséneklő együttes koncertje

Október 20., Szent Család templom/Špilberk, Brünn

• Magyar nyelvű szentmise

• Ünnepi megemlékezés és koszorúzás a magyar jakobinusok emléktáblájánál

Október 21., Alterna klub, Brünn

• A Grensó Bio Kollektív koncertje

Társrendező: Alterna klub

Október 31., MKIC, Brünn

• Következménye volt-e Trianon a magyar nemzetiségi politikának?

Simon Attila történész előadása.

November 10-11., Nagyszombat/Pozsony

• „Szent Márton bora” – a kulturális turizmus új dimenziói (konferencia)

• Szent Márton jelképes lábnyomának felavatása a pozsonyi Szent Márton dómban

November 11., Špilberk, Brünn

• Megemlékezés és koszorúzás Kazinczy Ferenc emléktáblájánál

Társrendező: KAFEDIK

November 13., MKIC, Brünn

• A magyar és a cseh történelem európai jelentőségű alakjai és kölcsönös kapcsolataik

Richard Pražák hungarológus előadása.

Társrendező: KAFEDIK

November 24., Fléda klub, Brünn

• A Kőrös táncsoport 4. Magyar Estje

Az est vendégei voltak: a budapesti Tükrös zenekar és a brünni Polana néptáncgyűttes.

December 1., Telnice

• Ünnepi megemlékezés a székely ezredek kopjafájánál az austerlitz csata 202. évfordulóján

Társrendezők: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (Budapest), Telnice község önkormányzata, Kazinczy Ferenc Diákklub

December 6., Divadlo Reduta, Brünn

• „Žijeme v jednom městě – Egyazon városban élünk”

A Brünnben élő nemzeti kisebbségek hagyományőrző csoportjainak és szólistáinak karácsonyi koncertje.

December 12., MKIC, Brünn

• Karácsonyi ajándék

Irodalmi összeállítás a „Výbor národní kultury“ tagjainak előadásában.

December 14., MKIC, Brünn

• Év végi zenés klubest – a Söndörgő együttes koncertje

December 16., MKIC, Brünn

• Karácsonyi gyermekműhely

Karácsonyi díszek készítése természetes anyagokból, közös karácsonyfa-díszítés, karácsonyi dalok és versek hallgatása, tanulása.

Vendégségben Budapesten

A magyarországi és határon túli fiatalok Vendégségben Budapesten találkozására az idén július 21-31-én, tizenkettedik alkalommal került sor. A tíznapos tábor célja az anyaország múltjának, kultúrájának megismertetése, a résztvevők tájegysége népi hagyományainak bemutatása és a kapcsolatépítés volt. A tizenöt országból érkezett mintegy hétszáz résztvevőt főleg néptáncgyűttesek, körök, zenekarok és színjátszó csoportok tagjai tették ki. A budapesti Kós Károly Kollégium vendégeinek többsége a Kárpát-medence peremvidékeiről érkezett – Kárpátaljáról, Erdélyből, Felvidékről, Délvidékről, Horvátországból vagy a Muravidékről. A szörvényben élő magyar fiataloknak nagyobb utat kellett megtenniük – ők Svédországból, Litvániából, Észtországból, Lettországból, Németországból, Franciaországból, Izraelből és – néhány éves szünet után – Csehországból jöttek. A tábort Dr. Szili Kalin, az Országgyűlés elnöke és Goldschmied József programigazgató nyitotta meg.

Budapest ideális hely az effajta honismereti táborra, hiszen kulturális örökségünk jelentős része itt található. Erről budapesti sétáink során többször meggyőződhattunk: megcsozáltuk a Várnegyedet, a Hősök terét és a Városligetet, meglátogathattuk a Feriegyi Repülőgép Emlékparkot, a Közlekedési Múzeumot és a Történeti Múzeumot. A Fővárosi Nagycirkuszban megtekintettük a Kárpát és csoda című előadást, és megtudtuk, hogy a cirkusz Európában egyedülálló, mivel itt állandó kőépületben működik. Városligeti látogatásunkat a cirkusz szomszédságában levő Vidámparkban eltöltött felejthetetlen szórakozás koronázta.

A Budapestet bemutató programokkal párhuzamosan fokozatosan bemutatkoztak a találkozó résztvevői is. Mindjárt az érkezésünk utáni napon a Március 15. téren felléptek a néptáncgyűttesek, a nézők pedig megkóstolhattak néhány honfoglalás kori gasztronómiai különlegességet. Nekem, a nagy hőségben, az aszalt és friss gyümölcscsel díszített hűtött tönkölybúza desszert ízlett a legjobban. Egy-egy estét a muravidéki és az izraeli csoport műsora alkotott, akik tájaik sajátos kultúráját éneken, táncon, színdarabon keresztül mutatták be, és itt sem hiányoztak a jellegzetes ételek. A tábor részeként megpróbáltuk feleleveníteni a híres füredi Anna-bált is: virágokkal és saját dekorációkkal díszítettük ki a kollégium sportsarnokát, és bált rendeztünk.

Vendéglátóink az idei tábor vezérfonalául két jelentős évfordulót választottak, amelyek kimagasló személyiségekhez kapcsolódtak. Megemlékeztünk a kétszáz éve született Batthyány Lajosról és koráról. A reformkor azért jelentős számunkra, mert akkor élénkült föl a magyar nemzeti kultúra iránti igény és a nemzeti öntudat, amire ma is nagy szükség van mind az anyaországban, mind a határokon túli magyar közösségekben. Az Európai Unió belüli regionális együttműködés segítheti nemzeti értékeink fennmaradását, ugyanakkor a globalizáció elmoshatja őket. A megemlékezés részeként felkerestük az első magyar miniszterelnök mauzóleumát a Kerepesi úti temetőben. A másik évfordulóra, Kodály Zoltán születésének százhuszonötödik évfordulójára a csoportok saját ünnepi műsorról emlékeztek. Az egész délutánt betöltő programra egy csodaszép szecessziós épületben, a Vakok Általános Iskolájában került sor.

Mivel Csehországból csak ketten vettünk részt a találkozón, a németországi és a svédországi fiatalokkal alakítottunk ki egy kilenctagú csoportot, amely aztán a Fülekről érkezett Rakonca ifjúsági néptáncgyűtteshez csatlakozott. Ennek köszönhetően közelebből is láthattuk, hogy a találkozó nemcsak pihenést, kikapcsolódást, hanem komoly előkészületet is jelentett a résztvevő csoportoknak.

A budapesti programokon kívül kirándultunk a Balaton-felvidékre, ahol először meglátogattuk az I. András által alapított tihanyi apátságot, melynek alapítólevele nyelvünk legrégebb írásos emléke. Ezután következett utazásunk fő célja, a taliándörögdi

Művészetek Völgye, ahol megnéztük a Hegedűs a háztetőn című darabot. A másnapra betanult muravidéki színdarab a hirtelen kerekedett vihar miatt sajnos elmaradt. A lehülés miatt a balatoni fürdőzés is meghiúsult, de azért az edzettebbek – köztük mi is – megmártóztak a magyar tenger vizében. A kirándulás egy hangulatos balatonfüredi csárdában ért véget. Este, a fővárosba visszatérve, tánc házzal egybekötött sétahajózáson vettünk részt, miközben gyönyörködtünk a kivilágított Duna-parti látványosságokban. Másnap, a tábor utolsó napján, vetélkedők következtek. Mindenki talált kedvére valót, mivel a tudáspróbán kívül kézműves foglalkozásokon vagy Erős Pista versenyen lehetett részt venni, vagy éppen csak csodálni az izmos legényeket. Az esti záróműsoron szép számmal akadtak győztesek és megjutalmazottak, a résztvevők emléklapokat, pólókat kaptak. A közös emlékezés jeléül a kollégium udvarán fát ültettünk, amit tűzijáték követett, végül pedig zene és tánc zárta a tábort.

Az egész tábor során sokat forgattuk a rendezvény programfüzetét, mert abból kaptunk eligazítást a programok sokaságáról. Az utolsó bejegyzés így szólt: „Sírás-rívás, búcsúzkodás, ígéretés, hazautazás” – és valóban, tíz nap alatt annyi új barátság szövődött, hogy nem volt könnyű a búcsúzás. A kulturális értékeken túl szerintem ez volt a Vendégségben Budapesten legnagyobb hozadéka. Sikerként kialakítani egy olyan közösséget, amely átlépte az országhatárokat, áthidalta a különbségeket, és egy egységes, de sokszínű kultúrát mutatott be nekünk.

Telnicei sikereink

Szervezetünk fontos célkitűzései közé tartozik a cseh-magyar kapcsolatok ápolása, fejlesztése, valamint a magyar kulturális értékek megismertetése a cseh nyilvánossággal. Ennek jegyében jött létre a CsMMSz brünni szervezete és Telnice község önkormányzata közötti, már néhány évre visszanyúló korrekt, baráti együttműködés.

Telnice Brünnától 15 km-re délkeletre fekvő község, amelynek első írásos említése 1244-ből származik. A falu lakóinak száma napjainkban közel 1400 fő, a település számos kulturális és sportrendezvénynek ad helyet. Gazdag közösségi életének és szép, rendezett közttereinek köszönhetően 1995-ben elnyerte az "Év faluja" megtisztelő címet.

Ebben a szép és kulturált környezetben a 2007-es év második felében szervezetünk tagjai két sikeres rendezvényen is részt vettek. Tavasszal a község elöljárói azzal kerestek fel bennünket, hogy vegyünk részt a faluban nyáron már hagyományosan megrendezendő country-napon. Az volt a kérésük, hogy eredeti magyar bográcsgulyást főzzünk a rendezvényre látogatóknak. Örömmel vállaltuk a felkérést, s egy májusi terepszemle után úgy döntöttünk, gulyásfőző versenyt szervezünk, amit a telniceiek nagy örömmel fogadtak. A country-napra augusztus 4-én, egy napfényes szombat délutánon került sor. A telnicei óvoda tágas udvarán szervezetünk tagjai hozzáálltak a bográcsok felállításához és a gulyásfőzéshez. Az idő haladtával egyre többen jöttek érdeklődve asztalunkhoz, s mikor elérkezett a vacsora ideje, már türelmetlenül toporogtak a sorban, azt firtatva, van-e különbség a két bogrács tartalma között. A különbség mindössze annyi volt, hogy az egyikben csípős, a másikban még csípősebb volt az ínycsiklandó eredeti magyar bográcsgulyás. Egy mexikói egyetemistának, aki barátjánál volt vendégségben, pikáns főztünkkel különösen a kedvében jártunk. A gulyás igencsak népszerű volt, hiszen hamar elfogyott, s elégedetten vetük tudomásul, hogy a magyar konyha ízei által újabb elismerést könyvelhettünk el cseh polgártársaink körében. A sikerre való tekintettel Telnice elöljárói még aznap este megkértek bennünket, hogy amennyiben lehetséges, a 2008-as country-napon ismét vegyünk részt.

Következő telnicei rendezvényünk, amely egyben a Magyar Kulturális Napok záróprogramja is volt, a

budapesti Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem hagyományörzőivel, a brünni magyar egyetemisták Kazinczy Ferenc Diákklubjával és Telnice önkormányzatával közösen megrendezett telnicei kopjafa megkoszorúzása volt, amelyre az austerlitzai csata 202. évfordulója alkalmából került sor. Az esemény az austerlitzai csata tiszteletére szervezett hivatalos rendezvénysorozat egyik programja volt. A csatában harcolt székely ezredek emlékére állított kopjafa felavatására 2006 decemberében került sor, amiről lapunk 2006/2 számában is beszámoltunk.

Az idei ünnepi megemlékezés és koszorúzás 2007. december 1-én zajlott, őexcellenciája Szabó István, a Magyar Köztársaság rendkívüli és meghatalmazott prágai nagykövete védnöksége alatt. Szervezetünk elnöke, Detáry Attila köszöntője után Csikány Tamás hadtörténész, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem docense mondott ünnepi beszédet. Az ünnepség fényét tűzfegyverzett hagyományörző katona díszőrsége emelte. Támogatóinknak hála, a koszorúzáson résztvevő mintegy száz főnek a megemlékezés végzetével egy kis frissítővel is tudtunk kedveskedni. Remélem, hogy a 2008-as megemlékezésen még nagyobb számban leszünk jelen, s tiszteletet adunk hős elődeink telnicei emlékműve előtt.

Lelovics Pál

Gólyaavatás a KAFEDIK-ban

Az idei tanév őszi szemesztere ismét eseménydús volt a Kazinczy Ferenc Diákklub berkeiben. Sokéves hagyomány, hogy minden ősszel felavatjuk az új brünni magyar egyetemistákat. Programjaink látogatottsága sokmindentől függ, egyvalami azonban biztos: a Gólyaavatás minden évben a legnagyobb, legtöbb embert megmozgató rendezvényünk.

Erre a nagyszabású, egész estét betöltő programra ezúttal november 9-én került sor a már törzshegyünknek számító Terč klubban. A rendezvény résztvevőinek száma magas volt, s minden bizonynyal rekordot is döntött – becslések alapján körülbelül kétszázan voltunk, s az idén Brünnben tanulmányait megkezdett mintegy hetven magyar egyetemista közül közel negyvenen vettek részt a Gólyaavatáson. Annak érdekében, hogy az egész rendezvény zökkenőmentes legyen, egy több mint tíz főből álló stáb szorgoskodott a háttérben.

Az este első programja maga az elsősök, vagyis a gólyák felavatása volt. A gólyáknak szórakoztató feladatokat kellett teljesíteniük, majd ezután elfogyasztani a fél liter tejet, és rendes gólyákhoz méltón kihalászni a pohár aljáról a békát „megtestesítő” gumicukrot. A „gólyavizsgát” sikeresen teljesítők bizonyítványt kaptak, és a KAFEDIK tel-

jes jogú tagjaivá váltak. Az avatási ceremóniát a sörívő-verseny követte, amelynek résztvevői olyan gyorsan legördítették a nagy sört, hogy aki a döntő pillanatban nem öket nézte, nem tudhatta, ki a győztes. A rendezvény fénypontja a brünni magyar diákokból és fiatalokból álló Red Kárpit zenekar fellépése volt. A csapat ismert és népszerű magyar slágerekkel szórakoztatta az éneklő-táncoló lelkes közönséget.

Közben a konyhában folyamatosan készült a közkedvelt zsíros kenyér, a bárpultnál pedig diákbárát áron csapolták a sört, így éhen-szomjan senki sem maradt. Éjfél után került sor az elmaradhatatlan tombolahúzásra, amely sokáig elhúzódott, hiszen támogatóink jóvoltából rengeteg ajándék várt gazdára. A hajnalig tartó mulatozás utolsó résztvevői valamikor öt óra környékén tértek nyugovóra.

Igazán jó volt látni, ahogy az év legnagyobb rendezvényén ennyi sok magyar egyetemista és fiatal szórakozott együtt önfeledten. A rendezvény sikeréért természetesen köszönet jár minden támogatóknak és segítőknak. A legfontosabb pedig: jövőre, új tagokkal gyarapodva természetesen ismét lesz Gólyaavatás!

Zene füleinknek...

2007 őszén sem kellett bőjtölniük Brűnnben a zenebarátoknak. Két hónap leforgása alatt három olyan koncerten is részt vehettek, amelyeket a CsMMSz brűnni szervezete rendezett.

Az első a szlovákiai Kicsi Hang versénelő együttes koncertje volt, amelyre október 16-án, az idei Magyar Kulturális Napok nyitórendezvényeként került sor. Az együttes 2005 tavaszán már járt Brűnnben, fellépésük akkor nagy sikert aratott. Szerencsére az idei koncerten sem volt ez másként. A klubhelyiség teljesen megtelt, már jóval a koncert kezdete előtt elfogytak az ülőhelyek. Nem véletlenül, hiszen Borbély Katalin és Menyhárt József remek hangulatot teremtve zenéltek és énekeltek. Természetesen a ráadás sem maradhatott el. Mint ők maguk mondták, örömmel húztak rá, és szívesen fogadták a meghívást (és fogadják majd ezután is), hiszen ez az egyik legjobb, de biztosan a legszórakoztatóbb módja nagy költőink legszebb művei megismerésének.

Ugyanazon a héten, október 21-én újabb zenei élménynek lehettünk részesei: az Alterna klubban az egyik legnépszerűbb magyar jazzzenekar, a Grensó Bio Kollektív adott fergeteges koncertet. Magával ragadó volt a zenészek örömteli játéka, amit a túlnyomórészt cseh közönség többször is nagy tapssal értelt. Mivel teljesen instrumentális zenét hallhattunk, a hallgatóságnak nem voltak nyelvi

gondjai sem. A zeneszámokat összekötő szöveget Grensó István szaxofonos, a zenekar alapítója és vezetője mondta el tört angolssággal. A négytagú zenekar valószínűleg sok hallgatóval szeretett meg a jazzt ezen az estén.

Az év utolsó, egyben karácsonyi koncertjére december 14-én került sor, melynek főszereplője a szentendrei Söndörgő együttes volt. Zenéjük elsősorban a délszláv népzenei hagyományokon alapszik, ami hangszerhasználatukban is megnyilvánul. Jellegzetes hangszereik a tambura egyes fajtái és a harmonika, amelyek segítségével a népi dallamokat sajátos értelmezésben szólaltatják meg és juttatják el a nézőkhöz. Igen, a nézőkhöz, nem csupán a hallgatókhoz, mert mint elmondták, az ott-hon hallgatott zene nem teljes, azt át is kell érezni, csakis élőben élvezhető igazán. Ebben igazat adtunk nekik, hiszen a koncertre szánt egy óra nagyon gyorsan elrepült, s azt hiszem, mindenki élvezte a felcsendülő temperamentumos dallamokat. Bár még sokáig hallgattuk volna őket, indulniuk kellett, hiszen másnap egy budapesti fellépés várt rájuk.

Egy szó mint száz, az idei ős tartalmazatosan telt el, többek között néhány kellemes zenei élménnyel is gazdagabbak lettünk, s reméljük, az elkövetkező évben is hasonlóan színvonalas rendezvények résztvevői lehetünk.

Fekete László

Nyolcvan éves Kazinczy Ferenc brűnni emléktáblája

Kazinczy Ferenc a magyar jakobinus mozgalom egyik elítélteként került több társával együtt a Habsburg Birodalom egyik legrettegettebb börtönébe, a brűnni Špilberkbe. 1795. október 7-től az év végéig tartották fogva a Špilberkben, majd más rabokkal együtt átkerült Zábřovice városrész fegyházába, ahonnan 1799. június 22-én szállították Kufsteinbe. Brűnni börtönéveiről a Fogságom naplója c. művében emlékezik meg. Itt értette meg, hogy az adott körülmények között a forradalmi út járhatatlan, itt kristályosodott ki benne a gondolat a magyar nyelv újításának és a magyar nemzet kulturális fölemelésének szükségességéről. A fogságban Goethét, Lessinget, Shakespeare-t olvasott, és behatóan foglalkozott a magyar nyelvtannal.

Az első Csehszlovák Köztársaság idején a brűnni német műgyetemen tanuló magyar diákok egyesülete, az 1921-ben alakult Corvinia Kazinczy brűnni raboskodásának emlékére emléktáblát állított. Az emléktáblát 1927. november 12-én leplezték le Kazinczy egykori börtöncellájának falán, majd egy későbbi fel-

újítás során került mai helyére, a múzeumként szolgáló egykori várbörtön északi szárnyának folyosójára. A táblán látható Kazinczy-dombormű a híres pozsonyi szobrászművész, Riegele Alajos alkotása.

Nem véletlen tehát, hogy a 60-as évek végén a Brűnnben tanuló magyar ajkú diákok Kazinczy Ferencről nevezték el diákklubjukat, ezzel is mintegy szimbolizálva, hogy hagyományainkhoz való kötődés és azok ápolása a KAFEDIK egyik fontos feladata. A klub alapításáig visszanyúló hagyomány, hogy a diákok minden évben megkoszorúzzák a névadó emléktábláját.

2007-ben, az emléktábla felavatásának nyolcvanadik évfordulója tiszteletére a Magyar Kulturális Napok egyik programjaként a Kazinczy Ferenc Diákklub és a CsMMSz brűnni szervezetének képviselői november 11-én közösen emlékeztek meg az egykor Brűnnben raboskodó íróról és társairól a Špilberk vármúzeum-ban.

AT

Százharminc éve született Ady Endre

Ady Endre, a magyar irodalom egyik legnagyobb költője, a modern magyar líra megteremtője a szilvágyi Érmindszenten született 1877. november 22-én, Ady Lőrinc és Pásztor Mária elsőszülött fiaként. Világrajöttekor azt suttozták a falubeliek: Adyéknak táltos-fiuk született. A kis Endre egyik kezén ugyanis hat ujj volt. E szokatlan testi jel az ősi magyar hiedelemvilágban a táltosságot, a sámánásra való kiválasztottságot jelentette, amely Ady küldetésadatát különösen pályája hajnalán motiválhatta. Költészetében többször utalt is erre: „Szent Napkeletnek mártírja vagyok, / Aki enyhülést Nyugaton keres, / Táltosok átkos sarga talán...”

Elemi iskolába szülőfalujában járt, majd a nagykarolyi piarista gimnáziumban végezte el az alsó négy osztályt. Tanulmányait ezután a zilahi református főgimnáziumban folytatta, s itt tett érettségi vizsgát 1896-ban. Ugyanezen év őszétől jogi tanulmányokba kezdett Debrecenben, ám hamar kiütközött belső el-

lenállása a jogási pályával szemben. Életét az irodalomnak szentelte, megélhetésének legfőbb forrásául ekkor már az újságírói munka szolgált. Előbb Debrecenben, majd 1900-tól, élete első igazán jelentős fordulatoként, Nagyváradon dolgozott. Itt ismerkedett meg a Párizsból hazalátogató Diósy Ödönné Brüll Adéllal – Lédával, akinek a legnagyobb szerep jutott a költő életében. Az asszony számtalan költeményének ihletője, Ady általa jutott ki 1904-ben Párizsba, ami óriási hatással volt világszemléletére és művészetére.

Bár már diákevei alatt, s később is írt verseket, Párizsból való visszatérését követően 1906-ban jelent meg első „igazi” szimbolista verseskötete Új versek címen. „Bátran vallom, hogy az európai magyar lelkének a szószólója vagyok” – írta egyik önvallomásában. A kötetnek országos visszhangja lett, joggal tartják egy új korszak kezdetének irodalmunk történetében. Az Új verseket 1907-ben a Vér és arany című kötet követte, amely költőjét az irodalmi élet központi alakjává tette.

Közrejátszott ebben az új magyar irodalom reprezentatív folyóirata, az 1908-ban indult Nyugat is, amellyel Ady neve az elkövetkező évtizedben elválaszthatatlanul összefonódott. 1914-ig még további hat verseskötete jelent meg, s többször ellátogatott Párizsba is.

1912-ben végleg lezárult a csaknem kilenc éve tartó kapcsolata Léda asszonnyal. „Ez nem az a szerelem volt, amiről a régi költők énekelnek. Ez bonyolult, viharokkal és ellentmondásokkal teli lelkiállapot volt, örök nyugtalanság, tűz, amelynek a füstje sokszor több

Szeretném, hogyha szeretnének

*Sem utódja, sem boldog őse,
Sem rokona, sem ismerőse
Nem vagyok senkinek,
Nem vagyok senkinek.*

*Vagyok, mint minden ember: fenség,
Észak-fok, titok, idegenség,
Lidérces, messze fény,
Lidérces, messze fény.*

*De, jaj, nem tudok, így maradni,
Szeretném magam megmutatni,
Hogy látva lássanak,
Hogy látva lássanak.*

*Ezért minden: önkínzás, ének:
Szeretném, hogyha szeretnének
S lennék valakié,
Lennék valakié.*

Góg és Magóg fia vagyok én

*Góg és Magóg fia vagyok én,
Hiába döngöttek kaput, falat
S mégis megkérdeztem tőletek:
Szabad-e sírni a Kárpátok alatt?*

*Verecke híres útján jöttem én,
Fülembe még ősmagyar dal rivall,
Szabad-e Dévénynél betörniöm
Új időknék új dalaival?*

*Fülembe forró ólmot öntetek,
Legyek az új, az énekes Vazul,
Ne balljam az élet új dalait,
Típorjatok réám durván, gazul.*

*De addig sírva, kímán, mit se várva
Mégiscsak száll új szárnyakon a dal
S ha elátkozsa százszor Pusztaszor,
Mégis győztes, mégis új és magyar.*

volt, mint a lángja” – írja róluk Schöpflin Aladár. Ezután, már jó ideje folyó levelezés eredményeképpen, végre személyesen találkozott a Svájcban nevelkedett erdélyi lánnyal, Boncza Bertával, vagy ahogy a költő nevezte: Csinszkával. A föllángoló szerelemből hamarosan házasság lett, s megszülettek a magyar irodalom legszebb szerelmes versei közé tartozó Csinszka-versek.

Ady azonban nem sokáig lehetett boldog. Az első világháború szörnyűségei és egyre elhatalmasodó betegsége megtörték a költőt. Utolsó verseskötete, életművének megkoronázásaként, 1918 augusztusában jelent meg A halottak élén címmel. 1919. január 27-én Ady Endre örökre lehúnyta szemét. A Nemzeti Múzeumban fölraivatalozott költőt több ezer ember kísérte fedetlen fővel utolsó útjára a Kerepesi úti temetőbe.

Ady Endre nélkül a modern magyar költészetet aligha lehet elképzelni, de nem lehet megérteni sem. Költészete nemcsak a múltat idézi, hanem az irodalomnak olyan gazdag tartománya, amelynek megismerésére ma is érdemes erőt és időt áldozni. Ez a költészet ma sem veszítette el színeit, értelmét, ösztönző és lelkesítő hatását. Költőtársa, Babits Mihály szavai szerint „Ady kincse hagyomány, s egyre mélyebben az lesz, ahogy ő maga mondja, „ifjú szívekben, s mindig tovább!”

Százhatvan éve született az első magyar orvosnő

Az első magyar orvosnő, Hugonnai Vilma 1847. szeptember 30-án látta meg a napvilágot Nagytétényben, grófi család ötödik gyermekeként. Alapvető ismeretekre házitanítók, nevelőnők oktatták, majd Prebstel Mária pesti leánynevelő intézetének lett bentlakásos tanulója. Ez az iskola állt az akkori leánynevelés legmagasabb szintjén, ennél tovább senki sem léphetett. Vilma fiatalon, tizennyolc évesen ment férjhez Szilassy György földbirtokoshoz, házassága azonban boldogtalan volt. A férj nem nézte jó szemmel neje intellektuális érdeklődését, tudományok iránti vonzalmát. Hugonnai Vilma 1869-ben szerzett tudomást arról, hogy Svájcban már engedélyezett a nők egyetemi képzése. Ettől kezdve mindent álmai megvalósítására tett föl: a cél nem kevesebb, mint az orvosi oklevél megszerzése volt. Férje hosszas, keserves alkudozás után beleegyezett, hogy beiratkozzon a zürichi egyetemre, anyagi támogatást azonban nem nyújtott feleségének.

Vilma 1872-ben lett a zürichi egyetem hallgatója. Svájci tartózkodása nehezen alakult. Önerőből kellett fenntartania magát, eladta ékszereit, és alkalmi munkából is igyekezett pénzhez jutni, mindezt távol otthonától, gyermekétől, testvéreitől. 1879-ben védte meg disszertációját, s szerezte meg a hön áhított orvosi diplomát. Ezután az egyetem sebészeti klinikáján, majd egy alapítványi kórházban dolgozott. 1880-ban tért haza Magyarországra, letette a hazai egyetemi tanulmányokhoz feltétlenül szükséges érettségi vizsgát, s 1882-ben kérelmezte oklevelének elismerését. Annak ellenére, hogy kérelmét a pesti orvostanári kar támogatta, Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter elutasította a nosztrifikálást.

Hugonnai Vilma helyzete nem volt könnyű, hiszen hivatalosan nem dolgozhatott orvosként. Le-

tette a szülésznői vizsgát, és bábaként működött. Szilassy Györggyel kötött házassága felbomlott, családját szerény jövedelméből tartotta fenn. Ebben az időben írta A nők munkaköre című tanulmányát, amelyben a nők számára is kedvező iskolareform mellett foglalt állást. 1887-ben másodszor is férjhez ment, mégpedig Wartha Vince vegyészhez, műegyetemi tanárhoz. Férje kérésére felhagyott a hozzá méltatlan szülésznői gyakorlattal, de az oklevele elismertetéséért vívott harcot nem adta fel.

Az 1895-ben kiadott királyi rendelettel végre lehetővé vált, hogy a nők is egyetemi tanulmányokat folytassanak Magyarországon, így 1896-ban Vilma újra kérvényezte zürichi oklevelének elismerését. Erre 1897-ben került sor, amikor ötven éves korában a budapesti egyetemen orvosdoktorrá avatták. Ezután már hivatalosan is praktizálhatott, elsősorban nőket és szegényeket gyógyított. Tudományos érdeklődése az egészségvédelemre, gyermeknevelésre, a nők képzésére összpontosult, az egészségügyi felvilágosítás elkötelezett híve volt. Az Országos Nőképző Egyesületben hat évig oktatta a betegápolást, gyermekgondozást, gyermekvédelmet, tudományos-ismeretterjesztő írásai nyomtatásban is megjelentek.

Az első világháború vereségei, a háborúk áldozatai bizonyították be a nők szükségességét a betegápolás és a kórházi ellátás területén. Hugonnai Vilma hatvanhét évesen, 1914-ben elvégezte a katonai orvosi tanfolyamot, s felhívást tett közzé, amelyben felkérte az orvosnőket, hogy kapcsolódjanak be a katonai orvosi szolgálatba. Több városban szervezett orvosnők és ápolónők együttműködésével betegmegfigyelő állomást.

Az első magyar orvosnő nyolcvanöt évvel ezelőtt, 1922-ben hunyt el Budapesten. Kitartása, elszántsága, felvilágosult gondolkodása példaként szolgált és szolgál ma is sok ezer követője számára. Életútját Kertész Erzsébet írta meg Vilma doktorasszony című sikerese, olvasmányos, megható történelmi regényében.

Összeállította: Ambrus Tünde

A magyar és a cseh történelem európai jelentőségű alakjai és kölcsönös kapcsolataik

Richard Pražák professzor a brünni Európai Mozgalom felkérésére 2007 tavaszán, majd a CsMMSz brünni szervezete és a Kazinczy Ferenc Diákklub felkérésére 2007 novemberében előadást tartott az európai jelentőségű magyar és cseh történelmi személyiségekről és azok kölcsönös

nős kapcsolatairól. A Brünni Magyar Futár előző számában megjelent az előadás alapjául szolgáló írása első része. Az alábbiakban az írás második részét közöljük, s mindannyiunk nevében erőt, egészséget és lankadatlan alkotókedvet kívánunk Pražák professzornak.

II. Cseh-magyar kapcsolatok a 19. században

A 19. század kulturális jelenségei közül kiemelkednek a Josef Jungmann-féle felvilágosult nyelvi és irodalmi kezdeményezések és a Kazinczy Ferenc nevéhez fűződő nyelvújítási mozgalom párhuzamai. Ennek kapcsán felidézünk, hogy Kazinczy egyike volt a magyar jakobinus mozgalom azon tagjainak, akik 1795 és 1799 között a brünni Špilberkben és a zábrdovicei fegyházban raboskodtak. Említést érdemel még a cseh zeneművészek és színészek magyarországi működése a 18. és 19. század fordulóján, akik német színtársulatokban (František Xaver Jiřík,

Vincenc Ferrerius Tuček, Matouš Alois Cibulka), székesegyházi orgonistaként működtek (František Kramář-Krommer), az Esterházy, Grassalkovich és más nemesi családok (Pavel Vranický, Václav Pichl), vagy a magyar nádor szolgálatában álltak (Jiří Družický). Közülük Pavel Vranický volt a Mozart művészetéhez közel álló bécsi klasszicista iskola jelentős képviselője. A cseh zeneművészek fontos szerepet vállaltak az új magyar zenei stílus, a verbunkos muzsika kibontakoztatásában. A Pozsony vármegyéből származó Bihari János és Lavotta János mellett a stílus jeles képviselői sorába tartozik a cseh származású Antonín Čermák (Csermák Antal) is. Nem bizonyított azonban az első magyar opera, az 1822-ből származó Béla futása szerzője, Jiří Růžička cseh származása.

A 19. század jelentős cseh egyéniségei közül a cseh-magyar kapcsolatok szempontjából František Palacký, az európai hírnévre is szert tett történész játszott fontos szerepet. Palacký 1812 és 1823 között tartózkodott Pozsonyban, ahol az evangélikus líceumban folytatta tanulmányait, majd nemesi családnál nevelősködött. Ezekben az években a 18. századi magyar országgyűlési ellenzék jeles képviselője, Balogh Péter unokahúga, Zerdahelyi Nina volt segítője és pártfogója. Hozáférhetővé tette számára a gazdag családi könyvtárat, így Palackýnak lehetősége nyílt a német filozófusok (Kant, Herd), angol történészek (Robertson, Gibbon), francia írók (Montesquieu,

Madam de Staël) műveinek tanulmányozására. Itt ismerkedett meg a magyar középnevelés és az értelmiség reformelképzeléseivel, illetve a magyar közélet további jelentős személyiségeivel, Virozsil Antallal, Ghyczy Miklóssal, Döbrentei Gáborral, Vörösmarty Mihállyal. A Magyar Tudományos Akadémia elnökének, Teleki József történésznek a javaslatára 1834-ben Palackýt az MTA külső tagjává választották. Palacký a cseh nemzet története c. munkájában különös figyelmet szentel a magyar történelemnek is. Munkásságáról rendszeresen tájékoztattak a magyar tudományos folyóiratok, pl. a Tudományos Gyűjtemény, a Figyelmező és a Pesti Napló. Palacký magyar körökben a Deák Ferenc-féle osztrák-magyar kiegyezési terv ellenzőjeként is ismert volt, a Habsburg Monarchia föderatív átszervezését támogatta. A cseh-magyar kapcsolatokról Palacký leveleiben beszámolt a kiváló francia történésznek, Saint-René Taillandiernek, a Tcheques et Magyars (Paris, 1869) című történelmi mű szerzőjének.

A cseh nemzeti megújulás idején többen is élénk érdeklődést tanúsítottak a magyarok iránt. Megemlíthetjük például Karel Havlíček Borovskýt vagy verseiben az ún. Kisfaludy-strófát alkalmazó František Ladislav Čelakovskýt. Toldy Ferenc magyar irodalomtörténész 1830. évi prágai látogatása alkalmával megismerkedett a Királyudvari és Zöldhegyi Kéziratokkal, a 19. század első felében pedig több jelentős magyar személyiség – például Pulszky Ferenc, Szalay László – is beszámolt csehországi utazásairól. Nem feledkeztünk meg a cseheknek az 1848/49-es magyar forradalom és szabadságharc iránti rokonszenvéről sem. A szabadságharc katonái között több cseh tüzér is volt, egy régi cseh nemesi család leszármazottját, Josef Hrubýt pedig a szabadságharcban való részvétele miatt halálra ítélték. Zikmund Berchtold grófot, a morvaországi Buchlov várának urát a szabadságharc bukása után szintén halálra ítélték, majd a császári kegyelem büntetését életfogytiglani házi fogságra enyhítette, amelyet saját várában töltött le (1869-ben hunyt el). Annak ellenére, hogy az 1848 júniusában megtartott prágai szláv kongresszus a forradalmat elutasította, később – leginkább 1849 első felében – többször is megnyil-

vánult a csehek magyar forradalom és Kossuth Lajos iránti rokonszenvre. Magyarbarát szellemében írt róla a Sedlské noviny hasábjain a cseh nemzeti himnusz szerzője, Josef Kajetán Tyl is.

A 19. századi európai jelentőségű magyar történelmi személyiségek közül – cseh kapcsolataikat tekintve – Széchenyi István és Kossuth Lajos érdemelnek említést. A „legnagyobb magyar”-ként emlegetett Széchenyi István gróf, a magyarországi gazdaság megreformálója, a napóleoni háborúk idején, az 1810-13-as években cseh földön katonáskodott. Később többször meglátogatta Prágát és más városokat is, például az északkelet-morvaországi Jeseník (akkor Gräfenberg) fürdővárost. Széchenyi első cseh életrajzát František Škorpík közölte 1837-ben a Hronka c. folyóiratban, s reformtörekvéseit nagyra értékelte a morva hazafi, František Cyril Kampelík is. Széchenyi szellemi örökségének aktualitása a csehek, szlovákok, magyarok és más nemzetek számára, akik nemrég nyerték vissza szabadságukat, legjobban az alábbi szavakkal jellemezhető, amelyeket 1813. augusztus 6-án, a lipcsei csata előestéjén mondott Prágában, a Schwarzenberg-palotában: „Mikor oly közel állunk az emberiség felszabadításához s elnyomóink zsarnok hatalmának megtöréséhez, szívesen magunkra vállalunk minden fáradságot, erőfeszítést, hogy Európa határai közt a békét és egyetértést, melytől egyedül függ minden boldogságunk, ismét visszaállítsuk és biztosítsuk.”

Kossuth Lajosnak, a magyar nemzeti szabadságharc európai formátumú hőisének cseh földön még nagyobb figyelmet szenteltek. Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc idején elsősorban a radikális demokraták szimpatizáltak vele. Cseh környezetben általában kedvezően értékelték Kossuth 1871-es fellépését a Beust, Andrassy és az osztrák-magyar monarchia további hivatalos politikusai által meghíúsított cseh kiegyezés érdekében. Kossuthot mint az európai demokratikus politika képviselőjét, akit az anglo-amerikai közvélemény is elismert, több cseh szerző (Adolf Srb, Jakub Arbes, Josef Toužimský) is méltatta írásaiban a 19. század hetvenes-kilvenes éveiben.

A 19. század második felében cseh környezetben Petőfi Sándor kultuszával is találkozunk. Műveinek fordításában és népszerűsítésében Jan Neruda vállalt fontos szerepet. Neruda a Národní listy c. folyóiratban 1871 decemberében közölt tárcájában lelkesen fogadta Petőfi első cseh nyelven megjelent kötetét, amelyet Karel Tůma és František Brábek fordítottak. Petőfit méltatva Neruda ezt írta: „Petőfi az a gyémántkapocs, amellyel a magyar irodalom a világirodalomhoz kapcsolódik.” Jan Neruda lefordította a 19. századi magyar irodalom egy másik jelentős költő-

jének, Vörösmarty Mihálynak a Szózat c. híres versét is. Vörösmartyt Adam Mickiewicz kora legnagyobb európai költőjének tartotta. Nerudán kívül Božena Němcová is érdeklődést tanúsított a magyarok iránt. A század ötvenes éveiben született a Magyarországi úti emlékek c. műve. Az író nő férjét, Josef Němecet látogatta meg Balasagyarmaton, aki hivatalnokként dolgozott a városban. Němcová Nagyanyó c. művét nagyra értékelte Toldy Ferenc 1858-ban az Új Magyar Muzeumban megjelent írásában. Toldy a mű Jan Ohéral általi német fordításával ugyanazon évben ismerkedett meg az Erinnerungon folyóirat hasábjain.

A 19. század második felében és a 20. század elején több magyar író és költő – közöttük Eötvös József, Petőfi Sándor, Arany János, Mikszáth Kálmán, Jókai Mór – műveit fordították le cseh nyelvre. A fordítók közül elsősorban František Brábek és Gustav Narcis Mayerhoffer emelkedtek ki. A legjelentősebbek Jaroslav Vrchlický fordításai voltak, aki František Brábek segítségével Arany János, Petőfi Sándor és Madách Imre műveit ültette át cseh nyelvre. A legnagyobb nemzetközi hírnévre szert tett magyar drámát, Madách Imre Az ember tragédiája c. művét Jaroslav Vrchlický és František Brábek fordították le. A művet 1892-ben mutatták be a prágai, majd 1905-ben a brünni Nemzeti Színházban. A drámai költemény az emberiség történelmén kalauzol végig, amelyben sokszor a gyűlölet és az igazságtalanság dominál. Rámutat arra, hogy a fejlődés az emberiséget gyakran közelebb viszi a megszűnéshez. Ez az európai mércével is jelentős sikert aratott mű minden erőszakos törekvés mementója. Figyelmeztet arra, hogy vannak határok, amelyeket nem lépheti át még az ember mindenhatóságáról alkotott téves ateista elképzelés sem, amely negatívan befolyásolta a 20. század történelmét, és hozzájárult a náciizmus és kommunizmus hívei által elkövetett bűntettekhez.

Richard Pražák
Ambrus Tünde fordítása
Következő számunkban folytatjuk.

Szent Márton betette a lábát Pozsonyba

Előző számunkban bemutattuk Olvasóinknak a Via Sancti Martini kulturális és zarándok-útvonalat, amelybe tavasszal tizenegy dél-morvaországi település kapcsolódott be. Szent Márton útja a Dunántúlról Szlovákián keresztül vezet, ahol ősszel lejártszódott a projekt idei legjelentősebb mozzanata: november 11-én a pozsonyi Szent Márton domban elhelyezték szent Márton bronz „lányomát”.

Negyven éve nem hangzott itt el magyar szó szentmisén – jegyezte meg egy hívő a pozsonyi Szent Márton dombban, a magyar történelem kitüntetett helyén, az egykori koronázótemplomban, amelyet zsúfolásig megtöltöttek a hívők és érdeklődők. Az ünnepi szentmisét Orosch János püspök celebrálta, aki a szertartás során magyarul is összefoglalta a csaknem 1700 évvel ezelőtt Savariában született Szent Márton életútját, majd így folytatta: „Külön szeretettel köszöntjük szombathelyi barátainkat, akik elhozták nekünk Szent Márton jelképes lányomát. Ez a gesztus túlmutat önmagán, mivel a hívők, a népek közti barátságot is jelképezi.”

A lányom-avatást november 10-én konferencia előzte meg, amit Nagyszombatban (Trnava) tartottak, és amin részt vettek a kulturális útvonalba bekapcsolódott országok képviselői, beleértve néhány morvaországi település polgármesterét és plébánosát is. A nagyszombati városházán nemcsak az útvonal új szakaszait mutatták be, hanem a www.viasanctimartini.eu négynyelvű honlapot is, amit Olvasóink szíves figyelmébe ajánlunk. Márton-nap lévén nem maradhatott el a hagyományos újbórlapozása sem. A konferenciát a szombathelyi Folkltarisznya együttes fellépése követte.

A konferencia résztvevői másnap Pozsonyba utaztak, hogy részt vegyenek a dombban bemutatott szentmisén, amelyen felavatták Szent Márton jelképes lányomát. A magasrangú vendégek közül kiemeljük Andrej Ďurkovskýt, Pozsony főpolgármesterét, Martine Campagnet, a toursi Szent Márton Európai Kulturális Intézet igazgatóhelyettesét, Feiszt György kulturális tanácsnokot és Orbán Róbert projektmenedzsert.

A másfél órás, a szlovák filharmonikusok megrendítő erejű koncertjével körített mise végén Orosch János püspök a sajtó gyűrűjében felavatta, majd megáldotta a jelképeket. Andrej Ďurkovský főpolgármester köszöntőjében kiemelte: történelmi és igazi uniós tett az, ami a dombban történt. A jelképek egy olyan nagy közösség jelképei, amelyek az egységesülő Európában a barátságot hirdetik. Szent Márton egyszerre volt nemes lélek, az elesettek védelmezője, de békéltető ember is. Itt és most ez egy érvényes üzenet. Martine Champagne az Unió képviseletében szintén a közös szerepvállalást hangsúlyozta, méltatva a szombathelyi érdemeket (a város önkormányzata évről évre jelentős önrészt vállal az útvonalak felderítésében). Az avatás után a hívők száza sereglettek a Szent Márton lovasszobrának talapatára elhelyezett lányomához és a háromnyelvű emléktáblához. Virággal rakták körül, és sokan imádkoztak. A szombathelyi delegációt ezután a Papi Szeminárium épületében fogadták a szlovák egyházi és közjogi méltóságok.

D.A.

Az obřanyi várrom és környéke

Rovatunkban ezúttal Brünn közvetlen közelébe, az Obřany városrész határában fekvő várromhoz kalauzoljuk az Olvasót. A kevésbé ismert várrom a festői szépségű Morva-karszt Brünnhöz egészen közel eső nyúlványain, a Hádý-fennsík peremén található.

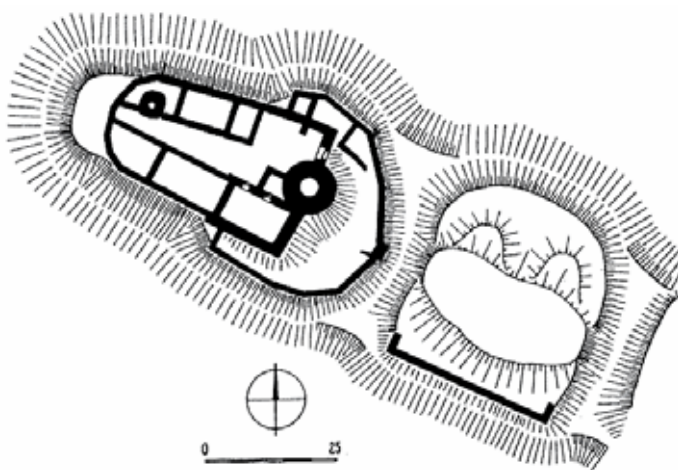
Utunk a 4-es számú villamos Obřany-Babická végállomásánál kezdődik. Előbb a piros, majd a kék színnel jelzett turistaösvényen haladunk. A táj csendes, a levegő friss, az ösvény mellett békésen ballag a Svitava folyó, csak a Bílovice irányába elrobogó személyvonat töri meg olykor az idilli csendet. A folyóparton vezető egyenes ösvény után emelkedő következik. Mérédek út vezet a várrom felé, de megéri vállalni, hiszen egyszer csak vége lesz, s megpillanthatjuk jutalmunkat, a múlt egy darabját, amely pár percre kiszakít a valóságból, lelki szemeink elé tárul a középkori várudvar sürgése-forgása, királyok és királynők lehetünk...

A várhegyre fölérve először ki-

csit csalódottan tekintünk körbe. Egy sor követeledző kérdés hagyja el a szánkat: Hol itt a vár, amelyet a táblák hirdettek? Hol itt a várrom? Ez lenne az? Mindenütt fák, szerteszejjel heverő tég-lák, kövek. Ha szerencsénk van, ott találjuk a vár „őrzőjét”, aki tulajdonképpen egy, a vár meg-mentéséért tevékenykedő aktivista. Szívesen ele-gyedik szóba a látogatókkal, s mesél az ott uralkodó állapotokról, a vár múltjáról.

A vár környéke már a 10. század-tól kezdődően lakott terület volt. A várat az obřanyi földesurak a 13. szá-zad második felében építtették a Svitava fölé emelkedő magaslatra. Építésének első szakasza Gerhard z Obřan nevéhez fűződik. Ekkor épült a vár központi részét képező henger alakú torony és az északi várfalnál önállóan álló palota. A vár bejáratá-hoz a Svitava völgyéből vezető úton lehetett eljutni. A várudvar északnyu-gati részén volt a kút, amelynek ma-radványai ma is láthatók.

1278 után a vár ura, Gerhard rablólovagként vált híressé a vidéken, amiért valószínűleg 1281-ben börtönbe zárták. Szabadulása után,

1286-ban hűséget esküdött II. Vencel királynak, s visszakapta korábbi birtokait, köztük Obřany várát is. Gerhard fia, Smil, miután a 14. század elején összetűzésbe került az uralkodóval, Ausztriába emigrált, s ott is halt meg. Halála után a vár a király kezére került, akitől azt Jindřich z Lipé szerezte meg. Jindřich a Luxemburg János király ellen szervezett nemesi ellenzék vezetőjeként elvesztette a várat, amelyet 1316-ban János király Brünn városának adományozott. A vár azonban nem maradt sokáig Brünn tulajdonában, a 14. század végén már a kartauzi rend Královo Pole-i kolostorának fennhatósága alatt állt. Valószínűleg erre az időszakra tehető a vár újabb palotájának és a várkapunak az építése, valamint a vár védelmére szolgáló várakor kialakítása.

A vár további sorsáról hallgatnak a történeti források. Kérdéses, hogy sor került-e a vár további javítására, esetleg ideiglenesen lakták-e az elkövetkező évtizedekben. Az évszázadok során feledésbe merült vár maradványaira a 20. század ötvenes éveiben hívták fel a figyelmet, s amatőr régészek ásatásainak köszönhetően sikerült feltárni és rekonstruálni az egykori vár alaprajzát.

A várrom közelében, a Těsnohlídek-völgyben (Těsnohlídkovo údolí) találha-

tó Rudolf Těsnohlídek (1882-1928) író, publicista emléktáblája. Těsnohlídek a közeli Bílovice-n él, s híres műve, a Liška Bystrouška története – amelynek felhasználásával Leoš Janáček operát írt – a környékbeli erdőkben játszódnak

Az obřanyi várrom meglátogatását érdemes összekötni egy kisebb túrával a Morva-karsztban, amely Közép-Európa legjelentősebb karsztvidékei sorába tartozik. A közel 100 négyzetkilométernyi területet 1956-ban nyilvánították tájvédelmi közzé, hogy megőrizzék a felszíni és felszín alatti karsztjelenségekben bővelkedő, gazdag állat- és növényvilággal rendelkező karsztvidék értékeit.

Mikle Henrietta

Megalakult a Csehországi Magyar Orvosok Társulata

Csehországi Magyar Orvosok Társulata (CsMOT) néven új magyar polgári társulás alakult a Cseh Köztársaságban. A CsMOT 2007. november 17-én a Prágai Magyar Kulturális Központban tartotta alakuló közgyűlését és egyben megválasztotta első elnökét.

A szervezet célja összefogni a Csehországban élő és dolgozó magyar orvosokat, fórumot teremteni az emberi és szakmai kapcsolatok ápolására, elősegíteni a magyar orvosi szaknyelv jobb elsajátítását, s általában hozzájárulni a nemzeti önazonosság ápolásához és megőrzéséhez.

A CsMOT elnökévé Dĕdinová Mária kelet-szlovákiai származású prágai orvost választották az alakuló közgyűlésen megjelentek. A társulatnak jelenleg orvosok és orvostanhallgatók lehetnek a tagjai. A csehországi magyar orvosok szeretnék szervezettebb formában is felvenni és tartani egymással a kapcsolatot. Szervezetük ezért lehetőséget kíván nyújtani

különbéféle találkozók és anyanyelvű szakmai előadások megrendezésére.

A CsMOT megalakulását személyesen üdvözölte Hyvnar Anna, a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége országos elnöke, valamint Kocsis László, az Együttélés politikai mozgalom elnöke. A szlovákiai magyar orvosok nevében Rácz Olivér, a Kassai Orvosi Társaság titkára köszöntötte a közgyűlést, aki érdekes előadást is tartott a cukorbetegség korszerű gyógyításáról. Eóry Vilma, az MTA Nyelvtudományi Intézetének főmunkatársa előadásában bemutatta a szerkesztésében közelmúltban megjelent Értelmező szótár+ című kiadványt.

A majdnem négyórás tanácskozás után a közgyűlés résztvevői közös ebédet vettek részt. Az ebéd után a dunaszerdahelyi Nosztalgia zenekar szórakoztatta a társaságot. Ez a találkozó jó lehetőséget nyújtott a kötetlen beszélgetésekre, ismerkedésre.

(a Prágai Tükör nyomán)

A Dél-morvaországi kerület hivatala mellett működő Nemzeti Kisebbségek Tanácsa 2007 őszén a 2008-as évre szóló falinaptárt jelentetett meg a kerületben élő nemzeti kisebbségek közreműködésével. A naptárban megtalálhatók a nemzeti kisebbségek szervezeteinek 2008 egyes hónapjaira tervezett programjai. A jó minőségű, tetszetős falinaptárt az egyes közösségek, szervezetek elmúlt évi rendezvényeiről készült fényképek illusztrálják és teszik teljessé.

Folyamatosan pusztul a Házsongárdi temető

Folyamatosan pusztul az Erdély Pantheonjaként ismert kolozsvári Házsongárdi temető, amelyben legalább 60-70 sírt kellene műemlékké nyilvánítani. Gaal György kolozsvári helytörténész, a Házsongárd Alapítvány elnöke az MTI-nek elmondta: a temető történelmi részében körülbelül 400-500 nagyon régi, többnyire magyar sírhely létezik, közülük némelyik több mint négyszáz éves. Legalább 60-70 nyughelyet kellene felvenni az országos műemlékvédelmi listára, ami fokozottabb védelmet biztosítana számukra. Az 1585-ben alapított Házsongárdban többek között olyan jeles személyiségek alusszák örök álmukat, mint Brassai Sámuel polihistor, Apáczai Csere János pedagógus, Bölöni Farkas Sándor, Dsida Jenő, Jósika Miklós írók, Bánffy György, Erdély főkormányzója, Kós Károly építész, Mikó Imre történész, Misztótfalusi Kis Miklós nyomdász és Szilágyi Domokos költő.

A temetőről írt számos könyv és tanulmány szerzőjeként ismert helytörténész szerint az 1960-as évektől kezdődött a nagyfokú pusztítás a temetőben. Ekkor vált divatosá ugyanis a betonból öntött négyszögletű típusú sír. Mivel a kert a mai napig sincs lezárva, folyamatosan gazdát cserélnek a nyughelyek. Az új tulajdonosok többsége betonsírkövet rendel, és a munkálatok során az öntők nincsenek tekintettel az értékes sírkövekre, amelyeket sokszor félredobják az út szélére. Ezek csak akkor menekülnek meg a pusztulástól, ha az alapítvány munkatársa tudomást szerez a több évszázados múltú, sokszor értékes feliratokat tartalmazó sírkőről.

Gergely Istvánné Tóké Erzsébet, az alapítvány igazgatója a Szabadság című kolozsvári napilapban közölte: összesen negyven olyan sír- emléket vettek leltárba, amelyek megmentése nem tűr halasztást, de mindössze huszonnégyet találtak meg és restauráltak. Ezeket a temető Ybl

Miklós által tervezett iktári Bethlen-kripta kertjében tárolják. Az új divat miatt mára alaposan megváltozott a temető képe, s az elmúlt években egyre nagyobb területen irtották ki a növényzetet is. Egyes elkorhadt fákat indokoltan vág ki a temetőt gondozó cég, de sokszor megmagyarázhatatlan pusztítást is végez – véli Gaal György.

A sírkert védetté nyilvánítása érdekében már több próbálkozás történt. A rendszerváltás előtt Balogh Edgár erdélyi magyar író, publicista és Jakó Zsigmond történész próbálta elérni a hatóságoknál, hogy vegyék védelmükbe a sírkertet, de sikertelenül. 1989 után ismét kérték a kolozsváriak, hogy több kripta kerüljön fel az országos jelentőségű műemlékeket tartalmazó listára, de hasztalanul. Gaal György szerint a leghatékonyabb védelmet az nyújtaná, ha a temetőnek már a XIX. század végén kialakult történelmi részét lezárná a kolozsvári polgármesteri hivatal, és megtiltaná az ottani nyughelyek kiváltását. Így talán megakadályozható lenne Erdély Pantheonjának lassú eltűnése.

Forrás: Erdély Online
(www.erdon.ro)

Kutatják Mária királyné 1526-ban elsüllyedt hajóit

A mohácsi csata után Budáról menekülő királyné és udvartartása ingóságait egy hajókaraván szállította Bécs felé. Esztergomnál azonban az ottani kapitány rajtaütött a menekülőkön, a zűrzavarban néhány hajó elsüllyedt. Magyar régészek most amerikai támogatással kutatnak majd a kincsek után.

A Hungaria Nostra Foundation of Los Angeles Inc. és a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal megállapodása nyomán az amerikai alapítvány 10000 dolláros támogatást nyújtott Mária királyné 1526-ban Esztergom térségében elsüllyedt hajóinak felkutatására – adta hírvül a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal.

A mohácsi csata után Budáról menekülő királyné és udvartartása ingóságait egy hajókaraván szállította Bécs felé. Esztergomnál azonban az ottani kapitány rajtaütött a menekülőkön. A zűrzavarban néhány hajó elszabadult, majd elsüllyedt. Ez a karaván szállította a királyi kincs-

tárat is, amelynek nagyobb része eltűnt.

A sajtóközlemény szerint nem tudni, hogy pontosan mit szállítottak az elveszett hajók, mint ahogy pontos lelőhelyükről sem maradt fenn adat. A Dunakanyarban azonban máig legendák keringenek mesés kincset talált halászkőről. Kötésből és kis víznel gyűjtőktől több érdekes lelet is bekerült a térségből a múzeumokba. Az egyik beszámoló szerint az egyik zátony oldalából nagy méretű deszkák, gerendák látszottak ki, innen került elő egy ún. iszkába szeg (a hajók tömítését a deszkák közé erősítő kapocs), amely egyértelműen fa hajóroncsra utal.

2006-ban a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat Búvárrégészeti Szakosztályának, valamint a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal kutatói a szobi Börzsöny Múzeum Baráti Körének támogatásával egy rövid felderítést végeztek a Duna egyik zátonyán. A rendelkezésre álló rövid idő, valamint a felderítést segítő infrastruktúra hiánya miatt akkor nem találtak hajót, azonban egy őskori leletekben gazdag területre bukkantak.

Az új kutatás során a szonár segítségével nagyobb területet lehet átfésülni, így a merüléseket az ígéretesnek mutató pontokon lehet végrehajtani. A régészek reményei szerint számos új lelőhelyet, közöttük hajóroncsokat találnak. További merülésekkel, feltárásokkal reményeik szerint azonosítani tudják Mária királyné híres hajóit is.

Az amerikai támogatás segít a technikai háttér megteremtésében és a kutatás első szakaszának elindításában. A búvárrégészek a további kutatás forrásait szponzoroktól és pályázatok útján szeretnék előteremteni. A program 2008 tavaszán indul, az első merüléseket nyár elejére tervezik.

**Forrás: National Geographic Online
(www.nationalgeographic.hu)**

České resumé

Úvodní rubrika letošního druhého čísla zpravodaje Brünni Magyar Futár (Brněnský maďarský kurýr) shrnuje významné události ze života brněnské organizace Svazu Maďarů. První příspěvek je věnován činnosti folklorního souboru Kóris, jehož členové se v posledním pololetí zúčastnili několika tanečních táborů a soustředění. Jejich vyvrcholením byl 4. Maďarský večer uspořádaný v rámci letošních Dnů maďarské kultury v Brně. Následující článek přináší zprávu o 12. setkání maďarské mládeže žijící za hranicemi Maďarska, které se konalo v Budapešti a na kterém byla zastoupena i naše organizace. Další příspěvky referují o jednotlivých událostech organizovaných v rámci Dnů maďarské kultury (koncerty maďarských skupin Kicsi Hang, Grecsó Bio Kollektív, Söndörgő, vzpomínková slavnost u pomníku uherských pluků v Telnici u příležitosti 202. výročí bitvy u Slavkova, atd.). V Kronice je výčet všech programů organizovaných v průběhu druhého pololetí roku 2007.

Rubrika *Výročí* je věnována pamětní desce Ference Kazinczyho na Špilberku, od jejíhož odhalení v listopadu roku 1927 uplynulo 80 let. V dalších příspěvcích rubriky připomínáme 130. výročí narození známého maďarského symbolistického básníka Endre Adyho a 160. výročí narození první maďarské lékařky hraběnky Vilmy Hugonnai.

Rubrika *Osobnosti našich dějin* představuje české a maďarské osobnosti evropského významu, které v průběhu 19. století významně ovlivnily česko-maďarské kulturní vztahy. Další příspěvek je věnován evropskému projektu poutní stezky sv. Martina, do kterého se zapojilo i jedenáct moravských obcí. V rámci tohoto projektu byla v listopadu roku 2007 slavnostně umístěna symbolická stopa sv. Martina v bratislavském dómu Sv. Martina.

Rubrika *Procházky po Brně* zve tentokrát čtenáře na okraj Brna a Moravského krasu, a to na návštěvu zříceniny hradu Obřany a jejího okolí.

Rubrika *Zajímavosti* přináší zprávu o založení Sdružení maďarských lékařů v ČR se sídlem v Praze, o žalostném stavu hřbitova Házsongárd v Koložváru (Cluj - dnes Rumunsko), na kterém je pohřbeno mnoho významných osobností maďarských dějin a o maďarsko-americkém projektu, v rámci kterého pátrají po lodích královny Marie potopených v roce 1526.

Támogatónk / Naši sponzoři:

B | R | N | O
Magistrát města Brna

Ministerstvo kultury
České republiky

Partnereink / Naši partneři:

Kazinczy Ferenc Diákklub (Brünn), Prágai Magyar Kulturális Központ, Csemadok VV (Pozsony), Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (Budapest), Telnice község önkormányzata, Projekt Austerlitz, Knihovna Jiřího Mahena, Balassi Bálint Megyei Könyvtár (Salgótarján), Klub Alterná, Agentura Art

...OR, SZENT HOVÁ LÉPSZ E HELY.
...S MONDJAD HAZÁMNAK
...NYEIDÉRT KÉSZ VALA VESZNI FIA.
...E MEMORIAE ILLUSTRISSIMI
...HUNGARORUM SCRIPTORIS
FRANCISCI KAZINCZY
...AB ANNO 1795 USQUE AD
...M 1799 HIC ERAT CAPTIVUS
...A.D. 1927 BRUNNIENSIS
„CORVINIA.”

